



Współczesny obraz nauczyciela w mediach społecznościowych na przykładzie serwisu YouTube – studium przypadku

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Artykuł poświęcony jest kształtowaniu obrazu nauczyciela w serwisie YouTube, w materiałach kierowanych do nastolatków, na przykładzie kanału WAKSY. Przyjęta perspektywa badawcza skupia się nie na tym, jak szkoła może wykorzystać media, lecz jak media wykorzystują temat szkoły, by trafić do młodych odbiorców.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: W artykule poddano jakościowej analizie treści wszystkie filmy opublikowane na kanale WAKSY. Badanie pozwoliło na wykazanie zasadniczych stereotypów dotyczących nauczycieli. Wyniki analizy zostały skonfrontowane z komentarzami użytkowników serwisu.

PROCES WYWODU: Niniejsze opracowanie zwraca uwagę na wszechobecność mediów w świecie współczesnych nastolatków. Serwisy społecznościowe, wykorzystywane dzisiaj jako źródło wiedzy o świecie, stanowią źródło postaw oraz tłumaczą zjawiska z życia społecznego. Mogą one, nawet w sposób dla odbiorcy nieuświadomiony, kształtować wizję otaczającego świata.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Analiza naukowa wykazała siedem skrajnie negatywnych obrazów nauczyciela, które prezentowane są odbiorcom w materiałach filmowych na omawianym kanale. Dotyczą one kwestii bardzo ważnych w pracy dydaktycznej i wychowawczej, jednak wypaczają obraz nauczyciela i przedstawiają go jako wroga ucznia.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Komentarze użytkowników YouTube'a sugerują, że uczniowie doszukują się w swoich szkołach potwierdzenia wizji nauczycieli prezentowanej na kanale WAKSY. Źródłem negatywnych zachowań uczniów może być przyjęty z mediów społecznościowych obraz nauczyciela jako wroga. Dla lepszego poznania zjawiska rekomendowane są dalsze badania, obejmujące również inne kanały i filmy o tematyce szkolnej.

→ **SŁOWA KLUCZOWE:** MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE, STEREOTYP, WPŁYW MEDIÓW, WIZERUNEK NAUCZYCIELA, YOUTUBE

ABSTRACT

A Contemporary Image of a Teacher in Social Media on the Example of YouTube – a Case Study

RESEARCH OBJECTIVE: The article is about shaping a teacher's image on YouTube, in materials addressed to teenagers, on the example of the WAKSY channel. The research perspective adopted focuses not on how the school can use the media, but how the media use the subject of the school to reach young audiences.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: In the article all the films published on the WAKSY channel have been subjected to a qualitative content analysis. The research allowed to show the basic stereotypes about teachers. The results of the analysis were confronted with the comments of the website users.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: This study draws attention to the ubiquity of the media in the world of modern teenagers. Social networks, used today as a source of knowledge about the world, constitute a source of attitudes and explain phenomena from social life. They can, even in the unconscious way, shape the image of the surrounding world.

RESEARCH RESULTS: Scientific analysis has revealed seven extremely negative teacher images, which are presented to the recipients in the film materials on the discussed channel. They concern issues that are very important in didactic and educational work, but they distort the image of the teacher and present him as an enemy of the student.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: Comments of YouTube users suggest that in their school students look for confirmation of the teachers' image presented on the WAKSY channel. The image of the teacher as an enemy, adopted from social media, may be the source of students' negative behavior. For better understanding of the phenomenon, further research is recommended, including also other school-related channels and films.

→ **KEYWORDS:** SOCIAL MEDIA, STEREOTYPE, INFLUENCE OF MEDIA, IMAGE OF A TEACHER, YOUTUBE

Wstęp

Wieloaspektowa analiza możliwości mediów oraz określanie ich funkcji edukacyjnych są jednymi z wymienianych przez Aleksandrę Kruszewską (2013) głównych przedmiotów zainteresowań pedagogiki medialnej. Media stanowią źródło norm zarówno pro-, jak i antyspołecznych, a samo nakładanie na młodzież restrykcji z nimi związanych może przynieść skutki odwrotne od zamierzonych (Drzewiecki, 2010). Przygotowanie młodych odbiorców do świadomego rozpoznawania medialnych zagrożeń wymaga od pedagogów i edukatorów medialnych świadomości tego, co wśród

nastolatków jest popularne oraz jaki wizerunek rzeczywistości społecznej jest im w mediach przedkładany.

Problemem badawczym poruszonym w niniejszym artykule jest kreowanie wizerunku nauczyciela przez media społecznościowe – dostarczające rozrywki i wiedzy o świecie, a przy tym niezwykle trudne do kontrolowania. Celem naukowym artykułu jest odpowiedź na pytanie, jakie obrazy nauczyciela budowane i podtrzymywane są w serwisie YouTube – na przykładzie kanału rozrywkowego WAKSY, kierowanego do nastolatków. Charakterystyka najczęściej prezentowanych stereotypów nauczycieli skonfrontowana zostaje z komentarzami użytkowników witryny YouTube, którzy realizacji tychże stereotypów dopatrują się we własnych szkołach.

1. Media a wychowanie i wiedza o świecie

Nie jest dzisiaj możliwe wychowanie w całkowitym odseparowaniu od mediów. To właśnie one, zdaniem Tomasza Huka (2011, s. 16), zdominowały świat współczesnych nastolatków. Michał Konrad Małek (2012) taki stan rzeczy nazywa kryzysem wychowawczym, obejmującym zarówno szkołę, jak i rodzinę. Autor wskazuje, że współczesna szkoła mniej skupia się na wychowaniu, bardziej natomiast na edukacji w jej wąskim, specjalistycznym zakresie. Rodzina zaś, zdaniem Małka, coraz mniej uwagi poświęca pracy nad osobowością i kształtowaniem postaw młodych ludzi. W takim układzie sił to właśnie media „uzurpują sobie” prawo do wychowywania młodzieży, odgrywając istotną rolę w procesie kształtowania światopoglądu odbiorców.

Bogusław Dziadzia (2008, s. 44) definiuje wpływ mediów¹ jako „zawierające się w autonomicznych przekazach i zależne od kompetencji odbiorcy próby zmieniania postaw za sprawą form i treści masowych środków przekazu”. Na wpływ ten można być mniej lub bardziej podatnym, lecz, jak zauważa Małgorzata Laskowska (2012), każdy przekaz w pewien sposób „naznacza” odbiorcę, co ma znaczenie dla jego dalszego działania.

Charakterystykę roli mediów w kształtowaniu postaw odnaleźć można chociażby w opracowanej przez George’a Gerbnera (2003) teorii kultywacji, w myśl której telewizja podsuwa widzom specyficzny obraz świata, a ci z kolei internalizują go i postrzegają jako własny. Spostrzeżenie to wydaje się szczególnie istotne w dobie internetu – młodzi ludzie mają dostęp do rozmaitych materiałów audiowizualnych, zarówno dzięki komputerom, jak i urządzeniom mobilnym. Rodzice mają zatem znacznie mniejsze niż w przypadku telewizji możliwości kontrolowania dostępu do określonych treści.

Źródłem wiedzy o świecie dla dzisiejszych nastolatków jest nie tyle szeroko rozumiany internet, ile same media społecznościowe. Z badań przeprowadzonych w Stanach

¹ Zagadnienie wpływu mediów na publiczność jest jednym z zasadniczych problemów poruszanych w naukach o mediach. Powstały w tym obszarze liczne teorie. Zainteresowanego Czytelnika odsyłam do artykułu Jarosława Grzybczaka (1995), w którym ewolucja tychże teorii została przejrzysto i zwięźle opisana.

Zjednoczonych w 2016 r. wynika, że 62% internautów korzystało z mediów społecznościowych w celach informacyjnych. Serwis YouTube był wskazywany przez największą liczbę badanych jako witryna, gdzie pozyskuje się informacje, ponieważ się ich tam szukało – nie zaś przypadkowo, przy przeglądaniu innych materiałów serwisu (Gottfried i Shearer, 2016). Z kolei z badań przeprowadzonych w USA w 2018 r. wynika, że YouTube jest drugim po Facebooku serwisem społecznościowym najczęściej wykorzystywanym w celach informacyjnych (Cooper, 2018). Według statystyk opublikowanych w witrynie YouTube widzami są głównie osoby w wieku 18-34 lat, a „liczba widzów ze Stanów Zjednoczonych z tej grupy, którzy oglądają YouTube na urządzeniach mobilnych, jest większa niż w przypadku jakiegokolwiek sieci telewizyjnej” (YouTube, b.d.).

Serwis YouTube pełni dla młodych ludzi nie tylko funkcję rozrywkową, ale również edukacyjną. Stał się on ogólnodostępnym źródłem wiedzy (Michniuk, 2014), dostarczając zarówno faktów ze świata, jak i wzorców zachowań. Rozrywkowy charakter witryny wpływa na przyswajanie postaw tam propagowanych. Jak stwierdza Michał Konrad Małek (2012, s. 32),

media i przekazy o charakterze rozrywkowym oprócz swojej podstawowej funkcji również kształtują postawy ludzi, stanowią pole ideologicznych sporów, manipulacji i propagandy. Ich charakter ułatwia odbiorcom przyswajanie w sposób bezrefleksyjny występujących tam zideologizowanych treści. Przekaz wartości jest jedną z podstawowych cech wychowania osoby. Media pełnią ważną funkcję społeczną, która m.in. polega na przekazywaniu wartości w komunikatach dotyczących różnych zjawisk.

Szkola stanowi dla młodych ludzi ważny element codzienności, nie tylko w kontekście zdobywania wiedzy, ale również jako miejsce interakcji z rówieśnikami oraz nauczycielami. Poczucie więzi ze szkołą i grupą rówieśniczą jest dla nastolatków jednym z czynników decydujących o przyswajaniu przez nich norm (Okulicz-Kozaryn, 2013). Wszechobecność mediów w życiu współczesnej młodzieży niejako odwraca jednak *status quo* – nie tyle szkoła staje się źródłem wiedzy o świecie, ile media stają się źródłem wiedzy, również o szkole. Zarówno medioznawcy, jak i pedagodzy mają świadomość, że mediów nie da się usunąć z życia młodych ludzi – trzeba zatem wykorzystać je z pożytkiem dla szkoły i edukacji (Laskowska, 2012). Okazuje się jednak, że role mogą się odwrócić – to nadawcy medialni wykorzystują szkołę jako temat swoich przekazów, by z łatwością trafić do młodych odbiorców, którym zagadnienie to jest szczególnie bliskie. W kontekście wykorzystywania przez młodych ludzi mediów społecznościowych jako źródła informacji i rozrywki szczególnie ważna jest świadomość tego, jakie wzorce zachowań i postaw media te przekazują odbiorcom oraz jaki wizerunek autorytetów (rodziców, nauczycieli) kreują.

2. Studium przypadku – kanał WAKSY w serwisie YouTube

WAKSY to kanał założony w sierpniu 2017 r. Obecnie (stan na 10.01.2020 r.) kanał ten posiada 1,24 mln subskrypcji oraz 249 012 452 wyświetleń, oferując widzom zaledwie

96 filmów. Choć nie jest to najpopularniejszy w Polsce kanał dedykowany dla nastolatków, jego rosnąca popularność oraz wielomilionowe wyświetlenia (regularna obecność kolejnych filmów w sekcji „Na czasie”, gdzie algorytmy YouTube’a umieszczają najczęściej wyświetlane i komentowane filmy) świadczą o mocnej konkurencyjności kanału i jego rozpoznawalności wśród polskiej młodzieży. Według rankingu serwisu Social Blade dotyczącego najbardziej popularnych kanałów w polskiej wersji językowej serwisu YouTube, WAKSY znajdują się na miejscu 66. w klasyfikacji ogólnej (Social Blade, 2020). Nazwa kanału odnosi się do młodzieżowego określenia wagarów (Walotek-Ściańska i Szyszka, 2014, s. 63). Tematyka produkcji zamieszczanych przez WAKSY dotyczy głównie życia szkolnego, ale także rozmaitych sytuacji i okoliczności, w jakich nastoletni odbiorcy mogą się znaleźć, jak choćby wyjazdy na obozy czy otrzymanie szlabanu od rodziców. Stąd też kanał ten jest przykładem tego, w jaki sposób media dedykowane dla nastolatków kreują wizerunek środowiska, w którym młodzi ludzie żyją: rówieśników, rodziców, nauczycieli i pracowników szkoły.

Wyświetlane na omawianym kanale filmy nie są długie – dominują produkcje o czasie 5-6 minut. Zawartość publikowanych przez WAKSY produkcji można podzielić ze względu na formę narracji: *Czego NIE robić/mówić* – 21 filmów, *Jak...* – 24 filmy, *... oczami nauczyciela* – 7 filmów, *Gdyby...* – 6 filmów, *O czym każdy myśli/nikt nie myśli...* – 6 filmów, *Gdy...* – 5 filmów, *Najlepsze.../ Najgorsze...* – 6 filmów, *Coś vs coś* – 3 filmy, *Typy/typowe...* – 6 filmów, oraz pozostałe – 12 filmów. Przekrojowe spojrzenie na same formy narracji w filmach proponowanych przez WAKSY pokazuje, że ich materiały mają charakter „poradnikowy”, wartościują (pozytywnie lub negatywnie) rozmaite aspekty codziennego życia młodych ludzi oraz tłumaczą zjawiska z życia społecznego.

3. Wyniki analizy naukowej – obrazy nauczyciela

Celem przedstawienia wizerunku nauczyciela kreowanego przez WAKSY analizie poddane zostały wszystkie filmy opublikowane na tym kanale. Badania zostały wykonane za pomocą jakościowej analizy treści i osadzone w paradygmacie krytycznym.

Filmy opublikowane na kanale WAKSY propagują wizerunek nauczyciela jako wroga uczniów, który czerpie przyjemność z danej mu nad nimi władzy, jednocześnie samemu wykazując się niewielką wiedzą. Z analizowanych produkcji wyłania się kilka stereotypowych obrazów nauczyciela, jednak rzadko są to „czyste reprezentacje” danego stereotypu – w analizowanych filmach dydaktycy reprezentują zwykle więcej niż jeden typ.

3.1. Nauczyciel ma niską samoocenę

Pierwszy z obrazów nauczyciela wskazuje na to, że nie lubi on samego siebie oraz swojej pracy, a także wątpi we własne umiejętności dydaktyczne i komunikacyjne. Realizacje takiego wizerunku potwierdzają słowa wypowiedziane w filmach przez nauczycieli:

Ze mnie taki stary popychacz wiedzy i cyferek.

Może ja się po prostu do tego nie nadaję.

Droga klaso, ponieważ w tym tygodniu moja ocena spadła wyjątkowo nisko (...) zadaję wam 14 dodatkowych zadań i wypracowanie na jutro.

Problem poczucia własnej wartości wśród nauczycieli jest szczególnie ważny, zwłaszcza dzisiaj – w dobie wielorakich i wielokrotnych parametryzacji oraz ewaluacji pracowników oświaty. Jest to istotne nie tylko w kontekście rozwoju osobistego, ale również budowania własnego wizerunku wśród uczniów. Jak zauważa Danuta Opozda (2010, s. 167), „poczucie sensu i wartości własnej egzystencji doświadczane przez wychowawcę, w percepcji wychowanka, czyni go prawdopodobnie bardziej wiarygodnym”. Obraz osoby o niskiej samoocenie, który przekazywany jest przez analizowane filmy, umniejsza zatem wiarygodność nauczycieli.

3.2. Nauczyciel nie znosi swojej pracy

Osoba dydaktyka zostaje przedstawiona w filmach jako rozgoryczona swoją sytuacją życiową. Praca w szkole pokazana jest jako skutek dotychczasowych niepowodzeń i podejmowania złych decyzji.

Niech wiedzą co to ciężka praca i marne wyniki. To samo miałem w Londynie jak pracowałem na zmywaku przez cztery lata, a potem jak pies z podkulonym ogonem wróciłem do Polski.

A mogłem zmywać dalej i szorować te talerzyki u Hindusów za dwa funty a nie tkwić w tym bagnie.

No nic, lepsze to niż robić w kopalni. Chociaż... czy jest jakaś różnica?.

Taki stereotypowy obraz nauczyciela porusza kolejny bardzo ważny aspekt pracy w oświacie. Nauczyciele sami bowiem uważają, że lubienie swojej pracy jest przez ich wychowanków postrzegane jako bardzo cenne (Marczuk, 2001). Ewa Kobyłecka (2010, s. 110), opisując wzór odpowiedzialnego i świadomego nauczyciela, stwierdza: „w sposób świadomy o swoim życiu i obowiązkach zawodowych decydują nauczyciele, dążąc do tzw. tożsamości osiągniętej. Są to jednostki o dojrzałej osobowości, znające własne możliwości, potrafiące kreować swoją przyszłość”. Ze wzorcem tym kontrastuje obraz nauczyciela wyłaniający się z analizowanych filmów. Jest on tu przedstawiony jako nieszczęśnik, zaś jego praca nie jest powołaniem ku lepszej przyszłości, lecz karą.

3.3. Nauczyciel lubi karać uczniów

Z analizowanego materiału wyłania się obraz nauczyciela jako osoby, która uczniów nie szanuje, a wręcz nimi pogardza. Przyjemność dydaktykowi sprawia wpisywanie złych ocen.

Moje własne niepowodzenia życiowe zdają się mieć lekarstwo jedynie w słono-słodkich łzach tych nieszczęśników i to okrutnie, wiem, ale przynajmniej w takich momentach czuję, że żyję.

Przyłapał uczennicę na ściąganiu i mówi do niej: „ściąganie to jedyny sposób dla osób takich jak ty, żeby przeszły z klasy do klasy”.

Przeanalizowany materiał filmowy zawiera liczne przesłanki na temat tego, że nauczycielom sprawia przyjemność posiadanie władzy nad uczniami. Wyrażanie swojej wyższości jest niejako odpowiedzią na niską samoocenę i nienawiść do swojej pracy, stanowi jedyną „dobrą rzecz” w pracy dydaktyka. Jednocześnie produkcje pokazują, że nauczyciel nie wierzy we własnych uczniów, co ma być formą uzasadnienia jego postępowania. Szkoła ma stanowić miejsce rozwoju młodego człowieka, dawać wzorce i budować dialog z uczniem. Jeżeli ten ma jedynie możliwość realizowania schematu „mało zdolnego”, który został mu z góry przypisany, staje się ona przykrym obowiązkiem – i tak też jest pokazana w przekazach medialnych kanału WAKSY. Współcześnie szczególnie potrzebny jest nauczyciel, który nie redukuje podmiotowości swoich wychowanków (Kwieciński, 1998, s. 22), a to właśnie jego przeciwieństwo zostaje przedłożone widzom analizowanego materiału.

3.4. Nauczyciel boi się uczniów i ich rodziców

Analizowane materiały pokazują, jak przytłaczająca może być praca nauczyciela, kontrolowanego zarówno ze strony zwierzchników, np. dyrektora szkoły, jak i rodziców.

Niby dorosły człowiek ze mnie, ale jak myślę o wejściu do swojej sali, to mam węzeł gordyjski w żołądku.

Bardzo was przepraszam za spóźnienie, ale za długo płakałem w łazience i szukałem odwagi, żeby wejść do was na lekcję, ale już jestem.

Szkoła potrafi być opresyjna zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli (Nowak-Dziemianowicz, 2012, s. 169) i takie ujęcie tematu mogłoby pomóc uczniom zrozumieć trudy pracy dydaktyka. Filmy poruszające to zagadnienie pokazują jednak nauczyciela jako osobę słabą psychicznie, która nie radzi sobie z podstawowymi wyzwaniami swojej pracy.

3.5. Nauczyciel wie mniej niż uczeń

Nierzadko produkcje publikowane na kanale WAKSY pokazują grono pedagogiczne jako osoby posiadające braki w wiedzy z przedmiotu, którego uczą. Wizerunek nauczyciela jest tu dodatkowo negatywnie zarysowany poprzez przedstawienie stosunków z uczniami zdolnymi. Uczeń o dużej wiedzy zaprezentowany jest jako wróg, który może zdemaskować niewiedzę dydaktyka.

Jestem pod wrażeniem, że tak wielu z was faktycznie przeczytało Krzyżaków. Ja nie dobrałem nawet do piątej strony tylko od razu streszczenie przeczytałem.

Jaka to piękna ironia, że nie możecie brać informacji z internetu, za to ja każdy możliwy slajd zżynam z Wikipedii jak leci.

Taki obraz dydaktyka przeczy samym podwalinom tego zawodu i rodzi pytanie o zasadność uczęszczania do szkoły. To właśnie przez pryzmat własnego znawstwa i zaangażowania nauczyciel mobilizuje ucznia do samodzielności i wzmacnia jego ambicję (Kwieciński, 1998, s. 21). Nauczyciel przedstawiony przez WAKSY jest tego zupełnym przeciwieństwem. Dodatkowo pojawia się tu stereotyp płci – jeśli nauczycielka to piękna kobieta, jej wiedza jest naprawdę znikoma, np. nie zna ona polskiego alfabetu.

3.6. Nauczyciel jest nieprzygotowany i niesprawiedliwy

Analizowane filmy pokazują zawód nauczyciela jako niewymagający zaangażowania. W materiałach publikowanych przez WAKSY dydaktycy przychodzą na lekcje nieprzygotowani, nie znają tematu, który mają wyłożyć, mylą klasy. Ocena sprawdzianów i kartkówek jest losowa lub następuje po nazwisku. Brakuje punktów i skali ocen.

Przecież nawet nie będę tego sprawdzał, wstawię losowe dwóje i tróje i tyle.

Lepiej zapytam, żeby nie było, że znów nie pamiętam nawet w której klasie jestem". (Uczennica mówi, co było na ostatniej lekcji.) „Aha, czyli jednak faktycznie pomyliłem klasy.

Pracy domowej nie sprawdzam, bo i po co, skoro sam nie pamiętam, co zadałem.

Współcześnie zawód nauczyciela wiąże się z wielkimi wymaganiami zarówno ze strony szeroko pojętego systemu edukacji, jak i rodziców. Nauczyciel ma mieć wysokie kwalifikacje oraz pełnić liczne role społeczne. Od osoby wykonującej ten zawód oczekuje się, że powinna ona „wspomagać uczniów w rozwoju, być wychowawcą, opiekunem, przyjacielem, doradcą, przewodnikiem, mistrzem, pośrednikiem transmisji wartości, autorytetem, terapeutą, liderem, jednostką twórczą i autonomiczną” (Kobyłecka, 2010, s. 105). Omawiany kanał prezentuje wizję nauczyciela, który nie przykłada się do lekcji, nie wkłada minimum wysiłku w swoją pracę – nawet w tak elementarny jej aspekt jak

ocenianie. Jednakże i w tym przypadku narracja poprowadzona jest w taki sposób, by niejako „uzasadnić” niesprawiedliwe ocenianie – bo skoro dydaktyk nie ma odpowiedniej wiedzy, to jak może sprawdzić kartkówkę?

3.7. Nauczyciel kłamie

Obraz nauczyciela jako kłamcy jest na kanale WAKSY wielokrotnie powielany. Budują go zarówno filmy poświęcone zagadnieniom prawdy i kłamstwa, jak i produkcje o innej tematyce, gdzie jednak kłamstwa nauczycieli są elementem codzienności. Nauczyciele okłamują zarówno uczniów, jak i rodziców, by tylko osiągnąć zamierzone cele i uniknąć odpowiedzialności.

Podczas zebrania z rodzicami wychowawczyni mówi:

Proszę państwa posiłki ustalanie są odgórnie przez Ministerstwo Edukacji, my nie mamy na to wpływu (w myślach:), ale ściema, przecież sama catering wybierałam.

Obraz nauczyciela jako nieuczciwej osoby, na co dzień przedkładającej doraźne korzyści nad prawdę, w sposób szczególny ukazują filmy „GDYBY... NAUCZYCIELE mówili PRAWDĘ”² oraz „JAK OSZUKUJĄ NAS NAUCZYCIELE”. W drugim z nich znajdują się stwierdzenia: „udział jest dobrowolny”, „jesteś zdolna, ale leniwa”, „nauczanie to moja pasja”. Film nie tylko buduje obraz nauczyciela jako notorycznego kłamcy, ale także – sugerując w tytule, że wypowiedzi nauczycieli w filmie są niezgodne z prawdą – umacnia inne stereotypy: nauczyciela, który lubi karać uczniów, nie wierzy w ich możliwości, a swojej pracy nie znosi.

3.8. Inne obrazy nauczyciela i komentarze widzów

Opisane powyżej obrazy nauczyciela to reprezentacje tego zawodu najczęściej pojawiające się w filmach publikowanych przez kanał WAKSY. W pojedynczych produkcjach występują jednak inne wizerunki:

- alkoholik, który w szufladzie biurka trzyma butelkę wódki;
- samotnik, codziennie przeglądający prasę pornograficzną;
- skorumpowany, przyjmujący opłaty za pozytywne oceny;
- strajkowicz, nieprzeprowadzający lekcji;
- nakłaniający ucznia do udziału w bójce z innym uczniem, by mieć powód do wyrzucenia tamtego ze szkoły.

Użytkownicy YouTube’a często w komentarzach do filmów publikowanych przez WAKSY odwołują się do postaci nauczycieli. Komentarze te stanowią szczególne źródło

² W tekście zachowano oryginalną pisownię tytułów (z zachowaniem wielkich liter), opisów i komentarzy.

wiedzy na temat recepcji treści medialnych. Stereotypy prezentowane na omawianym kanale służą widzom do wyjaśniania zachowań nauczycieli z ich szkół:

Jeśli mój nauczyciel ma takie myśli na lekcji, to już wiem czemu jest taki wredny.

Po tych wszystkich filmach z tej serii wiem jedno – nauczyciele nienawidzą nas bardziej niż my ich.

Co więcej, użytkownicy w komentarzach dają świadectwo prawdziwości propagowanych przez WAKSY wizerunków nauczycieli, pisząc o tym, że ich nauczyciele zachowują się podobnie:

Patentowane oszusty, mówią, że nas lubią, a kartkówkę to codziennie robią.

Moja polonistka uczy czwartą klasę sportową. Wystraszyła na pierwszej lekcji dzieci, na wywiadówce dorosłych. W ciągu 2 miesięcy zmienili wychowawcę.

U mnie w szkole baba od historii zachowuje się jak przedszkolanka.

Zjawisko to wydaje się szczególnym zagrożeniem dla wizerunku nauczyciela w rzeczywistości pozacyfrowej. Znany w naukach społecznych błąd konfirmacji, polegający m.in. na interpretowaniu informacji w taki sposób, by potwierdzały przyjęte wcześniej przekonania, może się przyczynić do zniekształcenia obrazu nauczyciela w oczach uczniów. Jeżeli przyjmą oni, że członkowie grona pedagogicznego są właśnie tacy, jakimi rysują ich filmy na kanale WAKSY, wiele codziennych zachowań dydaktyków będą interpretować jako potwierdzenie tychże stereotypów.

4. Wnioski i rekomendacje

Przeprowadzona jakościowa analiza treści wykazała, że materiały filmowe publikowane na kanale WAKSY prezentują negatywny obraz nauczyciela, w szczególności realizowany poprzez siedem stereotypów często pojawiających się w tychże filmach. Materiały te poruszają ważne aspekty pracy nauczyciela, zawsze jednak wypaczając jego wizerunek i kreując go na wroga uczniów i rodziców. Ponieważ media społecznościowe są dla młodych ludzi źródłem wiedzy o świecie, zaś media rozrywkowe przekazują normy i postawy w sposób dla odbiorcy nieoczywisty, zasadna jest obawa, iż wpływ kanału WAKSY na milionową publiczność negatywnie odbije się na wizerunku nauczyciela w ogóle.

Chęć zdobycia popularności wśród rówieśników lub w mediach społecznościowych może się stać motywacją do tego, by prezentowane przez WAKSY spory z nauczycielami prowokować w życiu codziennym. Grażyna Piechota (2010, s. 15) zauważa bowiem, że jest „coraz powszechniejsze stosowanie przez uczniów prowokacji jako sposobu «załatwienia problemów» z nauczycielami, a mianowicie nagrywanie skutków prowokacji i ich publiczna emisja przy wykorzystaniu internetu”. Obraz uczniów w prezentowanych przez

WAKSY materiałów jest również negatywny – a może on być dla odbiorców wzorcem zachowań i źródłem postaw.

Odbiorcy mogą, nawet w sposób nieświadomy, internalizować wzory prezentowane im przez media. Komentarze użytkowników YouTube sugerują, że uczniowie dopatrują się w otaczającym ich środowisku realizacji stereotypów przedkładanych im przez materiały publikowane w tym serwisie. Współcześni nauczyciele powinni być świadomi, jaki obraz ich pracy przekazywany jest uczniom przez media. Wychowankowie mogą bowiem interpretować zachowania wychowawców przez pryzmat stereotypów, popularnych w mediach i wśród rówieśników. Krzysztof Polak (2007, s. 12) zwraca uwagę, że „nauczyciele, dyrekcja szkoły, uczniowie, rodzice – wszyscy oni po swojemu odczuwają sytuacje składające się na życie szkolne. Czasem nawet nie uświadamiają sobie, dlaczego tak je oceniają, co tkwi u źródeł ich konkretnych zachowań”. Źródłem braku szacunku do nauczyciela, braku motywacji ucznia czy innych niepożądanych zjawisk może być właśnie przyjęty z mediów społecznościowych obraz nauczyciela jako wroga.

BIBLIOGRAFIA

- Dziedzic, B. (2008). *Wpływ mediów. Konteksty społeczno-edukacyjne*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Gerbner, G. (2003). Teoria kultywowania postaw George'a Gerbnera. W: E. Griffin (red.), *Podstawy komunikacji społecznej*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 381-390.
- Grzybacz, J. (1995). Czy oddziaływanie mediów jest skuteczne? Stare i nowsze teorie. *Zeszyty Prasoznawcze*, 3-4.
- Huk, T. (2011). *Media w wychowaniu, dydaktyce oraz zarządzaniu informacją edukacyjną szkoły*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Kobyłecka, E. (2010). Kwalifikacje i kompetencje współczesnego nauczyciela-wychowawcy. W: I. Nowosad, I. Mortag i J. Ondráková (red.), *Jakość życia i jakość szkoły: wprowadzenie w zagadnienia jakości i efektywności pracy szkoły*. Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego. 105-120.
- Kwieciński, Z. (1998). Zmienić kształcenie nauczycieli. W: A. Siemak-Tylikowska, H. Kwiatkowska i S.M. Kwiatkowski (red.), *Edukacja nauczycielska w perspektywie wymagań zmieniającego się świata*. Warszawa: Żak.
- Laskowska, M. (2012). Oddziaływanie i wpływ mediów audiowizualnych. Zarys problematyki. *Studia Elckie*, 14, 351-360.
- Liberska, H. (2014). The Wellbeing of Children: Its Source and How It is Affected by a Sense of Exclusion and Acculturation. W: H. Liberska i M. Franicka (red.), *Child of many worlds*. Frankfurt am Main: Peter Lang Edition, 11-21.
- Małek, M.K. (2012). Młodzieżowe media rozrywkowe antynomią wychowania. *Kultura – Media – Teologia*, 10(3), 32-45.
- Marczuk, S. (2001). *Orientacje wartościujące nauczycieli w III Rzeczypospolitej. Studium socjologii edukacji*. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Nowak-Dziemianowicz, M. (2012). *Edukacja i wychowanie w dyskursie nauki i codzienności*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Okulicz-Kozaryn, K. (2013). Klimat i kultura szkoły a zachowania problemowe uczniów. *Studia Edukacyjne*, 29, 81-100.

- Opozda, D. (2010). Poczucie sensu życia wychowawcy jako problem pedagogiki egzystencji. W: K. Denek, A. Kamińska, W. Kojs i P. Oleśniewicz (red.), *Edukacja jutra. Edukacja w społeczeństwie wiedzy*. Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas”.
- Piechota, G. (2010). *Szkoła w kryzysie versus media*. Warszawa: ABC a Wolters Kluwer business.
- Polak, K. (2007). *Kultura szkoły: od relacji społecznych do języka uczniowskiego*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Walotek-Ściańska, K. i Szyszka, M. (2014). Pomiędzy integracją a dezintegracją komunikacji: socjolekt uczniów i studentów. W: K. Walotek-Ściańska i M. Szyszka (red.), *Komunikowanie się ludzi młodych we współczesnym świecie*. Bielsko-Biała: Wyższa Szkoła Administracji, 55-70.

Źródła internetowe

- Cooper, P. (2018, 13 listopada). *41 Facebook Stats That Matter to Marketers in 2019*. Pozyskano z: <https://blog.hootsuite.com/facebook-statistics/#usage>
- Drzewiecki, P. (2010). *Media aktywni. Dlaczego i jak uczyć edukacji medialnej*. Pozyskano z: http://otworzksiazke.pl/images/ksiazki/media_aktywni/media_aktywni.pdf
- Gottfried, J. i Shearer, E. (2016, 26 maja) *News Use Across Social Media Platforms 2016*. Pozyskano z: <https://www.journalism.org/2016/05/26/news-use-across-social-media-platforms-2016/>
- Kruszewska, A. (2013). *Mass media i edukacja. Aktualne otázky prirodovedno-technických predmetova prierezových tém v primárnej edukácii. Online Konferencia 23.-25.10.2013*. Pozyskano z: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kancir1/subor/Kruszewska.pdf>
- Michniuk, A. (2014). YouTube – YouLearn. Nauka przez YouTube?. *E-mentor*, 4, 37-43. DOI: 10.15219/em56.1122. Pozyskano z: http://www.e-mentor.edu.pl/_pdf/56/Art_37-43_Michniuk_Em_4_56_pazdziernik_2014.pdf
- Przewłocka, J. (2015). *Klimat szkoły i jego znaczenie dla funkcjonowania uczniów w szkole. Raport o stanie badań*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. Pozyskano z: <http://produkty.ibe.edu.pl/docs/inne/ibe-analzy-08-2015-klimat-szkoly.pdf>
- Social Blade. (2020). *Top 250 YouTubers in Poland sorted by SB Rank*. Pozyskano z: <https://socialblade.com/youtube/top/country/pl>
- YouTube (brak daty). *YouTube w liczbach*. Pozyskano z: <https://www.youtube.com/intl/pl/yt/about/press/>

Copyright and License



This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License
<http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>